

De liturgiska reformsträvandena inom Katolska Kyrkan

Dr Adell har varit vänlig nog att inbjuda mig att ge en framställning av de liturgiska reformsträvandena inom katolska Kyrkan.

Då jag har kort tid till mitt förfogande, ställs jag inför valet att tala mycket fort eller att begränsa ämnet. Jag väljer den sista lösningen, enär jag inte har möjlighet att tala fort på svenska, som ju inte är mitt modersmål. Jag kommer inte att tala om de österländska liturgier som också finns inom katolska Kyrkan. För två år sedan träffade jag i Stockholm en präst från Indien, som tillhörde den kaldeomalabariska riten. Han hade just fått meddelande från Rom, att han hädanefter fick fira mässan enligt den restaurerade kaldeomalabariska liturgin. Denna liturgi hade renats från de inlägg och tillägg, som den under flera århundraden fått från den västerländska liturgin. Den kaldeomalabariska liturgin återfinnes nu i dess genuina form.

Denna reform som även berör andra österländska liturgier är betydelsefull. Jag skall emellertid på grund av den korta tid som står mig till buds inte tala om dessa liturgier, utan begränsa mig till den latinska delen av katolska Kyrkan.

Jag uppdelar mitt inlägg i två avsnitt. Det första behandlar reformernas orsak och det andra framställer de nuvarande liturgiska reformsträvandena.

Liturgin är oskiljaktig från Kyrkans

liv. Den förnyelse inom liturgin som vi nu upplever beror på mångfaldiga orsaker i Kyrkans liv.

Som första orsak kommer förnyelsen av munklivet och dess liturgi, särskilt hos benediktinerna. Denna utvecklades från och med mitten av 1800-talet, först i Frankrike (Solesmes), sedan i Tyskland (Beuron och Maria Laach), och i Belgien (Maredsous, Mont-César i Louvain och S. André nära Bruges).

Dessa benediktiners förtjänster ligger däri, att de på ett autentiskt sätt har återgivit Kyrkans traditionella liturgi och sång dess liv. Reformsträvandena inom liturgin har börjat i klostren, som ett bemödande att återge liturgin dess ursprungliga renhet. I Solemnes var detta reformsträvande dock mera arkeologiskt betonat. I Tyskland blev det mer solidariskt med den teologiska förnyelsen i Ecclesiologi och Patrologi, vars upphovsmän var Scheeben och Möhler. I Belgien strävade benediktinerna efter att sprida reformerna bland församlingarna.

Detta klosterliga ursprung gav en garanti för att liturgins förnyelse införlivades i Kyrkans tradition.

Stiftandet av rörelsen Actio Catholica år 1924 gav upphov till en djup kyrklig förnyelse bland församlingar och lekmän.

Genom denna rörelse som stiftades bland arbetare i Belgien och sedan spred sig över hela Kyrkan, upptäckte lekmän-

nen att de av Kyrkan var utsända att utstråla den kristna tron och den evangeliska kärleken i den ateistiska miljö i vilken de levde. De fick denna uppgift genom dopets och konfirmationens sakrament. De kristna som engagerar sig i sitt dagliga liv på detta sätt, kräver så småningom att de liturgiska formerna i gudstjänsten skall vara lika äkta, som det liv de avser att leva. De vill leva så att deras motto alltid förblir: "Hela evangeliet i hela livet." Mässan som sakramentalt firande av Kristi och Kyrkans offer blir ett centrum i deras liv, och från detta utstrålar Kristi kärlek i deras vardagliga gärning, så att de bär ut evangeliet till sina medmänniskor. De vill uppleva mässan på ett aktivt sätt och deras krav motsvarar påvarnas uppmaningar.

När Kyrkan inom varje församling återupptäckt sin missionskallelse, har det liturgiska livet återigen fått liv och äkthet.

Ordet missionär har i Kyrkan återfått sin ursprungliga allmänna betydelse som är: att vara av Kyrkan utsänd till de icke troende. Denna uppgift kan föreläggas oss likaväl i vårt eget land som i Afrika, Asien etc. Ni kommer kanske ihåg en bok av abbé Godin med titeln: "France, pays de mission" (Collection Rencontres, Editions du Cerf. Paris, 1943). Och senare kom abbé Michonneau's bok: "Paroisse, communauté missionnaire" (Collections Rencontres, Editions du Cerf. Paris, 1946), enligt vilken en församling inom sina egna gränser är ett "missionerande" samfund. Kyrkoherde Michonneaus egen församling Colombes ligger i en av Paris förorter.

Vi är i våra dagar medvetna om att de

länder, som traditionsenligt kallas missionsländer, inte är de enda, utan att t. o. m. vår egen stad eller by kan räknas dit; och detta har spelat en roll för den liturgiska förnyelsen, som ej kan överskattas.

I samband med dessa liturgiska strävanden inom församlingarna arbetar olika liturgiska institut, inte bara på det teoretiska planet, forskningsplanet, utan också på det praktiska, det pastorala.

Kyrkans liturgiska förnyelse beror också på den gyllene tid som de bibliska och de patristiska studierna upplever.

Genom vetenskapens framsteg har Kyrkan fått större kunskap om kyrkofädernas värld, som också är en biblisk värld. Men det finns också en annan väg, som leder dit och som är öppen inte bara för ett fåtal utan för hela Kyrkan.

I dag lever de flesta kristna i en så aktivt ateistisk miljö (ofta kommunistisk), att de inte längre kan nöja sig med ett medelmåttigt kristet liv. De måste välja mellan att leva som engagerade kristna eller att föra en ateistisk tillvaro. Detta gör att Kyrkan, jag menar här dess medlemmar, måste leva i en situation som har nära beröringspunkter med martyrernas och kyrkofädernas kyrka, d. v. s. kyrkan under de första århundradena.

De församlingar som lever i en sådan situation blir medvetna om, att de är ansvariga för att evangeliet sås ut bland de många ateistiska medmänniskor de möter i sitt samhälle. Det är de första århundradenas Kyrka som på så sätt får nytt liv.

Tro inte, att jag glömt det ämne jag skulle behandla! De Kyrkans villkor som jag nu skisserat är nämligen väsentliga för att man skall kunna förstå de nuva-

rande liturgiska reformsträvandena inom katolska Kyrkan. Jag övergår nu till dessa.

De nuvarande liturgiska reformsträvandena leds inte av ett arkeologiskt intresse att åter införa äldre liturgiska former. De innebär en vital återupptäckt av traditionella kyrkoinstitutioner, en återupptäckt som kan ge vitala och sanna svar på aktuella problem i kyrkans liv. Genom dessa liturgiska reformer återfinns traditionella liturgiska institutioner sin primitiva uppgift.

Jag skall ge några exempel först på skillnaden mellan kloster- och församlingsliturgi, sedan på den liturgiska katekesundervisningen och slutligen på sakramentens utdelande.

Församlingens aktiva deltagande i mässan och tidebönerna kommer mer och mer att skilja sig från munkarnas deltagande. Man kommer åter att likom i fornkyrkan få två slags liturgier: en klosterliturgi och en församlingsliturgi.

Församlingsliturgin kommer att mer och mer använda folkspråket, under det att det är en fördel för munkar och ordensmän som tillhör internationella kongregationer att använda latinet. Men vissa kongregationer som tillhör ett bestämt land ber tidebönerna på folkspråket.

En annan skillnad kommer att bestå i att en vanlig församling inte är kapabel att ens på folkspråket utföra de långa ingångs-, offertorie- och kommunionantifonerna, som återfinns i vårt latinska graduale. I vissa församlingar i Tyskland och Frankrike (jag känner inte till om det också förekommer annorstädes) sjunger församlingen mycket korta antifoner

på sitt modersmål. Dessa upprepas efter varje eller varannan vers av en psaltarsalm, som sjunges av en försångare (solist) eller av en liten kör. På detta sätt utföres den antifonala och responsoriala sången under mässan och tidebönerna i dessa församlingar.

De redan genomförda liturgiska reformerna, t. ex. återställandet av liturgin för Stilla veckan i dess ursprungliga form, som genomfördes år 1955 och innebär att påskens mysterium i all dess renhet ställs i centrum av Kyrkans liv, förnyar på samma gång katekesundervisningen. Katekesen blir mer och mer en inledning till liturgin. Hela det kristna mysteriet är verkligen närvarande i det liturgiska firandet. Katekesen måste bereda vägen för oss in i liturgin. Man har skrivit att "ett katolskt barn är ett barn som lär sig att leva liturgiskt." Detta gäller givetvis också undervisningen av vuxna.

Ju mer katekesen blir liturgisk, desto mer hämtar den sin lära hos kyrkofäderna, vars främsta undervisning gäller "mysterierna", de liturgiska mysteriernas firande.

Och på samma gång blir katekesen och hela undervisningen mer biblisk. Kyrkofädernas värld är bibelns värld. Det var i liturgin bibeln lästes och förklarades av apostlarnas efterträdare. Liturgin, kyrkofäderna, bibeln är oskiljaktiga. Den liturgiska rörelsen har återupptäckt detta.

Det var tack vare detta som lekmännen åter började be tidebönerna, som består av psaltarsång och av läsning av bibeln och kyrkofäderna. Denna traditionella bön har alltid varit levande i klostren och bland prästerna. Det nya består i att

nu också lekmännen läser tidegården, dock på sitt nationella språk i ett förkortat skick, så att de har möjlighet att genomföra läsningen under sina dagliga plikter.

Att lekmännen läser tideböerna, att församlingen på ett aktivt sätt tar del i utförandet av de Davids psalmer, som sjunges i proprium missae (ingångsantifon, graduale- och allelujaresponsorier, offertorie- och kommunionantifoner), detta gör att psaltaren åter håller på att bli de kristnas lärobok i katolska Kyrkan, såsom den var förr i tiden.

I dagens sekulariserade samhälle har de vuxnas dop åter blivit aktuellt i våra länder, som det var i fornkyrkan. Med de vuxnas dop har religionsundervisning av vuxna ånyo blivit nödvändig. En saklig utredning av detta problem leder till att man återupptäcker de institutioner fornkyrkan stiftat för katekumenernas undervisning och att man anpassar dem till nutiden. Man döper åter vuxna under påskvakan. Och man börjar ånyo att ge undervisning till katekumenerna i de liturgiska former som fornkyrkan begagnade för undervisning av dem.

Dopet har på detta sätt återfått sin karaktär av en händelse, som angår en församling i dess helhet. Det blir så småningom samma sak med andra sakrament. Botens sakrament har blivit det mest privata och mest individualistiska av alla sakrament, men också detta kom-

mer att återfinna något av vad det var i fornkyrkan, där det i vissa offentliga former var något, som församlingen som helhet kände sig delaktig i.

Efter att i några punkter ha visat, att de liturgiska reformsträvandena härrör sig ur ett vitalt behov att begagna liturgiska former i fornkyrkan, vill jag till slut i största korthet nämna några av de redan nu genomförda reformerna.

Det liturgiska året bildar mer och mer en relief med påsken som centrum.

Söndagens egen liturgi får större betydelse och firas framför dagens helgonfirande, utom vid några få undantag.

De nationella språken används mer i sakramentsfirandet och även i mässan.

Den liturgiska kalendern har förenklats.

Senare tillägg har utrensats ur tideböerna. Tideböerna börjar omedelbart med "Deus in adjutorium intende . . ." (Herre, kom till min frälsning). Det "Fader vår" som lästes tyst liksom den tysta trosbekännelsen som föregick "Deus in adjutorium intende" har avskaffats. Och alla tillägg efter tideböerna har tagits bort, utom efter Completorium, då den gamla antifonen till jungfru Maria "Salve Regina . . ." med dess underbara melodi fortfarande sjunges.

Det kommande kyrkomötet i Rom kommer att bli synnerligen betydelsefullt i fråga om de liturgiska reformerna.

fr. *Jean Mouton* O. P.